

KUTATÁSI JELENTÉS

A MOZGÓKÉPKULTÚRA-MÉDIAISMERET MŰVELTSÉGI RÉSZTERÜLET HELYZETÉRŐL A MAGYAR KÖZOKTATÁSBAN

1999 FEBRUÁR

Országos Közoktatási Intézet
mozgókép-és médiaoktatás innovációs projekt

HARTAI LÁSZLÓ JAKAB GYÖRGY

A KUTATÁS CÉLJA

A közoktatás tartalmi modernizációjának része néhány új műveltségterület – így a mozgókép-és médiaoktatás – megjelenése is. Az OKI mozgókép-és médiaoktatási innovációs programjának keretében a Regionális Médiaoktatási Központokban dolgozó munkatársaink országszerte számos iskolával és pedagógussal kerültek kapcsolatba az elmúlt években. Tapasztalataik alapján **valószínűsíthető volt**, hogy a helyi tantervek kialakítása során, az új műveltségterületek szakszerű tantervi beillesztése az iskolák erejét többnyire meghaladta.

Igy **az oktatási törvény módosításával és a NAT revíziójával összhangban, időszerű a** mozgókép és médiaoktatás közoktatási integrációjának vizsgálata, hiszen:

- a megbízható tények ismeretére szükség van a tárgyat érintő rendeletek kialakításához
- a ma még érvényes rendeleti szabályozás módosítására vonatkozó konkrét információk hiánya bizonytalan helyzetbe hozta az e terület oktatására felkészülő sok száz pedagógust
- a mozgókép-és médiaoktatás körében szerzett tapasztalatok részben más területekre is vonatkoztathatóak
- új terület lévén, sokat elárul arról, hogyan fogadták az iskolák a közoktatás tartalmi-módszertani megújításának eddigi lépéseit (NAT, pedagógiai program, helyi tanterv)
- a felsőoktatásban – különösen a tanárképzésben ill. a tanár-továbbképzésben érdekelt szakok számára egyértelműen meg kell fogalmazni a terület helyét a közoktatásban
- a médiaoktatás egyre fontosabb szerepet kap a külföldi curriculumokban

- s végül, de nem utolsó sorban a médiaszövegek szocializációs szerepe rendkívül erős a diákok életében

1998 november 15. és 1999 január 15. között az **Oktatási Minisztérium megbízásából**, a **Mozgóképkultúra és médiismeret innovációs projekt** keretében a mozgókép-és médiaoktatás helyzetét feltáró, 200 iskolára kiterjedő, országos kutatást végeztünk.

A KUTATÁS ELSŐDLEGES CÉLJA EGY OLYAN ÁRNYALT, TÉNYEKRE ALAPOZÓ ELŐTERJESZTÉS MEGFOGALMAZÁSA VOLT, AMELY ELSŐSORBAN A TÖRVÉNYMÓDOSÍTÁST KÖVETŐ KERETTANTERVI SZABÁLYOZÁS KIALAKÍTÁSÁT SEGÍTHETI ELŐ, A MOZGÓKÉP-ÉS MÉDIAOKTATÁS TERÜLETÉN.

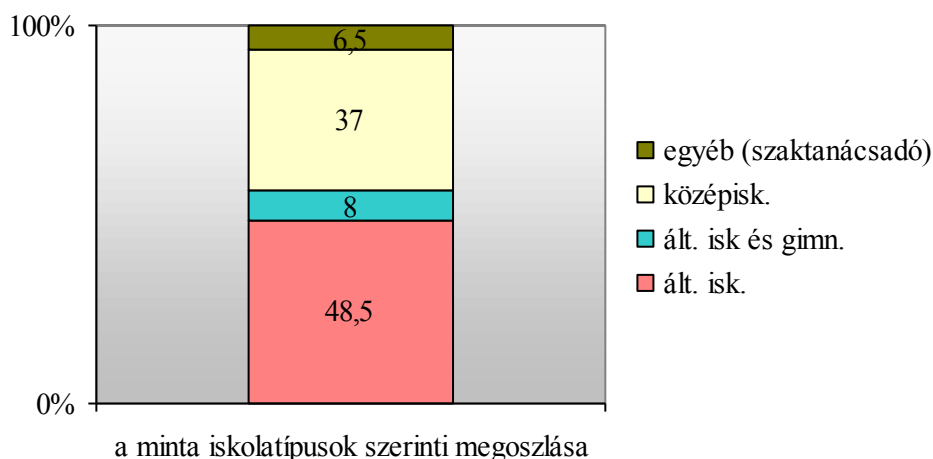
A Jelentés végén közölt előterjesztés a Magyar Mozgókép-és Médiaoktatási Egyesület, és több száz pedagógus támogatását élvező javaslat.

A VIZSGÁLATBAN RÉSZTVEVŐ ISKOLÁK, PEDAGÓGUSOK

Az oktatásirányítás számára készülő kutatás annak a **MA MÁR FÉLEZERNÉL IS TÖBB PEDAGÓGUSBÓL** álló tanári körnek a véleményét, tapasztalatait rögzítette elsősorban, amely **SEMÉLYES TAPASZTALATOKKAL RENDELKEZIK A MOZGÓKÉP ÉS MÉDIAOKTATÁS ISKOLAI BEILLESZKEDÉSÉRE VONATKOZÓAN, S TÖBB-KEVESEBB TANTERMI TAPASZTALATRA IS SZERT TETT A TÁRGY OKTATÁSA SORÁN.**

A válaszadók 84%-a olyan gyakorló tanár, aki valamely felsőoktatási intézményben ill. a Megyei Pedagógiai Intézetek szervezésében, akkreditált (vagy akkreditálás alatt álló) kurzusokon mozgókép/médiaoktatásra vonatkozó tanúsítványt szerzett. A kétszáz fős minta erre a körre vonatkozóan reprezentatívnak tekinthető.

Minden egyéb mintavételi eljárás kevésbé értelmezhető előítéleteket mérhetett volna csupán.

A felmérés igen sok kistelepülési iskolát reprezentált (pl. Tuzsér, Nyírmeggyes, Tengelic, Baj, Tokodaltáró, Nagyhegyes, Gyermely, Szomolya, Sásd), de természetesen olyan országosan elismert középiskolák is megjelentek a kutatásban mint a Lovassy Veszprémből, a Batthyányi Nagykanizsáról, a Batsányi Csongrádról, a Ságvári Szegedről vagy éppen a Radnóti Budapestről. Mezőgazdasági szakközépiskolában, egyházi fenntartású általános és középiskolában vagy művészeti szakközépiskolában tanító pedagógusok sora válaszolt a kérdésekre.

Többségében a válaszadó kollegák szakmai véleménye jelenik meg a kérdőíveken –, bár nem egy esetben a kérdőívet az iskola pecsétjével ellátva, az intézmény vezetője küldte vissza.

A VIZSGÁLAT MÓDJA

A *kétcsatornás rendszerű kutatás* részben KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATtal történt (200-as mintán) –, míg további húsz főből álló fókuszcsoporthal INTERJÚT készítettünk (a kérdésekre adódó válaszok mélyebb értelmezését segítő). A kérdőíveket további értelmezés nélkül, postai úton juttattuk el a válaszadókhöz, míg az interjúkat két kérdezővel, mintegy fél órás beszélgetés keretében készítettük.

KÖTELEZŐ? – KÖTELEZŐ!

Vajon a válaszadók mennyiben értenek egyet ill. vetik el, hogy a mozgóképkultúra és médiaismeret meghatározott és számonkérhető kövtelményrendszer mentén, *kötelezően elsajátítandó tananyag* formájában jelenjék meg a közoktatásban? Talán éppen EZ A LEGFONTOSABB KÉRDÉS, hiszen az egyetértés ill. az ellenvélemény mértéke és indoklása jelzi a mozgóképkultúra és médiaismeret oktatásának jelentőségét. Néhány jellemző indok:

Egészen egyszerűen alapvető. A gyerekeknek éppen ahhoz nincs útjuk, ami körülveszi őket.

(Lovassy L. Gimnázium, Veszprém, szaktanár)

Az elmúlt 100 év alatt a mozgókép taníthatóvá érett, tudomány és művészet lett. Tanítása meg- és elkerülhetetlen korparancs!

(Jedlik Ányos Gimnázium, Budapest, szaktanár)

A szülők és a gyerekek egyaránt igénylik, egyik legfontosabb eleme lehet a közoktatás modernizációs folyamatának.

(Fiumei úti Ált. Iskola, Szolnok, szaktanár)

A kultúra olyan területéről van szó, amellyel napi kapcsolatban van a modern társadalom minden tagja. Ennek értő használata pedig csak módszeres tanulás útján sajátítható el.

(Reguly Antal Ált. Iskola, Zirc, szaktanár)

Ennek az ingertömegnek a kezelése nem helyettesíthető. A konzerv, a kész, lezárt, dobozolt tudományok egyike sem tudja pótolni, amit ez a fajta ismeret jelent. Annyira jelen van az életben, időben, térben, mintha egy teherautó menne át rajtunk... ezt nem lehet nem kezelni.

(Tamási Áron Gimnázium, Budapest, szaktanár)

Korunk képkorszak, a mozgókép tömeghatása példátlan erejű. A fiatal nemzedékeket kötelesség felkészíteni az értő befogadására

(Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, szaktanácsadó)

Diákjaink tudását, érdeklődését, ízlését, értékrendjét meghatározó mértékben befolyásolja a média. „Ő” a „fő tanár”, a fő információforrás. Tudatosabban kell tudni viszonyulni hozzá. Ráadásul a „média” sok munkaerőt felszívó, óriási „iparág” is.

(ELTE Radnóti M. Gyakorlóiskola, szaktanár, Irodalomtanárok Országos Egyesülete)

Nem feltétlenül jó, ha ez megtörténik. De! Ha ez nem történik meg, a tárgy nem tud beilleszkedni a hazai oktatás rendszerébe!

(Magyarországi Német ÁMK, Baja, igazgató-helyettes)

Nem lenne szerencsés tantárggyá silányítani egy élő problémát. Természetesen kell fix óraszámban filmmel, médiával foglalkozni, de nem kellene elidegeníteni a gyerekeket.

(Teleki Blanka Gimn. és Közg. Szk., Mezőtúr, szaktanár)

A NAT megjelenésével párhuzamosan az ismeretanyag mennyisége nőtt, a kötelező óraszámok pedig szűkebb behatárolást kaptak. Nem tartom indokoltnak a kötelező óraszám újrafelosztását.

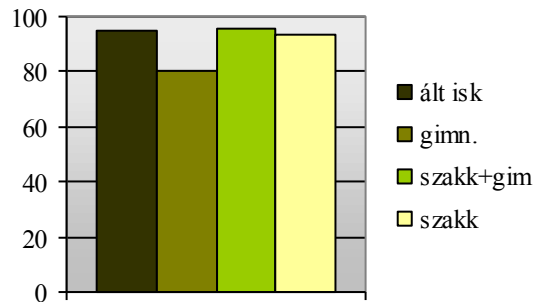
(Városmajori Gimnázium, Budapest, igazgató)

Az egységesülő média-univerzum alapjaiban avatkozik bele a fejlődő személyiség világméskébe, és ez tapasztalatom szerint nem dolgozható fel a magaskultúrá és a tudományok szegmenseit tanító oktatási rendszerben.

(Városmajori Gimnázium, Budapest, szaktanár)

A vizsgálat eredménye azt mutatja, hogy (a területre vonatkozó elemi információk birtokában) a **pedagógusok 93%-a egyértelműen a kötelező stúdiumok körébe illesztené a mozgóképkultúra és médiaismeretét.**

(Az általános iskolai körben ez az arány 95%, de még az elképzelést kevésbé elfogadó gimnáziumi körben is 80%).

A mozgóképkultúra médiaismeret kötelező oktatásával egyetértők aránya a főbb iskolatípusokban

A válaszadók szinte teljes egyetértésben úgy vélekednek, hogy a mozgókép és médiaismeretnek a kötelezően oktatandó iskolai stúdiumok sorában a helye. (A mintegy tucatnyi ellenvéleményen lévő kollega sem a tárgy jelentőségét vitatja, hanem a feltételeket – főként az óraszámok mértékét – nem látja megnyugtatóan rendezettnek).

ÁTMENETI HELYZET: MOZGÓKÉP ÉS MÉDIOKTATÁS A HELYI TANTERVEKBEN

Természetesen kíváncsiak voltunk arra, hogyan illesztették az iskolák a mozgókép/média területet a helyi tantervekbe. Mivel az *Alaptantervből* gépelési, tördelési vagy nyomdahiba következtében egyszerűen *kimaradt* a mozgóképkultúra-és médiaismeretre vonatkozó közös követelmény, tudtuk, hogy sok intézményben szinte automatikusan a vizuális kultúra részeként kezelik a tárgykört –, míg másutt a múlt kódébe vesző filmesztétikai oktatás leszármazottjaként, automatikusan a magyar órákhoz sorolják a “filmet”. Ezzel együtt tanulságos, hogy ezt az új területet az iskolák milyen tanügyi keretben, milyen “eljárásrend” szerint, s milyen vitákban fogalmazhatták meg?

- Az Angyalföldi Általános Iskolában tanítok Debrecenben. 800 gyerek jár ide, 62 tanár van. Az iskola helyzete elég kritikus anyagi szempontból, tehát pénz nincs semmire. Nemcsak fejlesztésre nincs, hanem egyszerűen a fenntartás is már komoly gondokat okoz. A lakótelepi gyerekek helyzete hátrányos. Nagyon sok munkanélküli szülőnk van, olyan 30% körül. Vannak kifejezetten veszélyeztetett gyerekek. Eléggő terjed a narkózás. Nincs semmiféle olyan intézmény a lakótelepen, ahol a szabadidejüket el tudnák tölteni, tehát ezt a szerepet is az iskola próbálja betölteni. Eléggő leterheltek vagyunk. 20 magyarórám van, e fölött 5 mozgókép óra, osztályfőnöki, és nyolcadikos felvételi felkészítő tanfolyam, tehát elég sok órában van.

- Hogy alakult ki a helyi tanterv?

- Sokat vajúdtunk a helyi tanterven. Kevés volt az információ. Nagyrészt azt csináltuk, hogy összeültünk és megpróbáltunk minősített tanterveket átnézni. Ezekből megnézni, ami a mi iskolánkban átvehető, és hát tulajdonképpen azt a néhány jellegzetességet, ami az iskolánkra jellemző, megpróbáltuk ezekkel ötvözni. Tehát nem mondhatom azt, hogy olyan nagyon újszerű és nagy dolgokat alkottunk. Volt egy-két meghatározó személyiség, akinek mindenféleképpen meg kellett adni a lehetőséget, érdemeire és eredményeire való tekintettel is, hogy továbbvigye a tárgyat, tehát mondjuk a mozgóképre is kaptunk heti egy órát, illetve van olyan csoport, ahol másfél órát, ami szerintem nagyon jó. Úgy istenigazából, az óraszámok megvannak, de nagyon képlékenynek és kialakulatlanul látom még ezt az egész rendszert.

Meg lehet jósolni, hogy milyen tárgyaknak kellene előtérbe kerülni, de nem látom ennek a megvalósulását. Mondjuk a nyelvek, a számítástechnika, s én a mozgóképet is olyanak látom, aminek jövője lesz.

(Géczy Anikó, szaktanár, Angyalföldi Általános Iskola, Debrecen)

- Hát mi, akik a művészeteket tanítjuk, tehát ezt a műveltségi blokkot, nagyon szeretttük volna, ha legalább az óraszámunk megmarad, és ezért többen vállaltuk – én is az elsők között –, hogy a rajz mellett a mozgókép továbbképzést is elvégzem. Reméltük, hogy ezeknek az átlagképességű gyerekeknek legalább az általános képzést biztosító, személyiséget fejlesztő, közügyességet erősítő területeket nem fogják lecsökkenteni –, és hát pontosan ellentétesen működött a dolog. Mivel mi egyedül voltunk – végső soron sok lúd disznót győz –, a magyar szakosok, a matematikások, akik többen vannak egy területen, azoknak a szavazatai alapján a magasabb óraszámok az alapozó tantárgyakhoz kerültek, ill. a társadalom elvárása szerint – már legalábbis, ahogy mondják –, a nyelvekre, a számítástechnikára jutott, és a készségtantárgyak megint a háttérbe szorultak. A nyíregyházi tantervsomagot vettük át úgy egészben, nagyon hasonlított nekünk a régihez, hiszen valamennyien, vagy legalábbis nagyon sokan Nyíregyházán végeztünk, és ugye nem kellett olyan óriási lépéseket tenni, hogy változzunk, és azért választottuk a nyíregyházit...

(Lovas Miklósné, szaktanár, Ságvári Endre Általános Iskola, Debrecen)

- Én Tengelicen tanítok. Ez egy Tolna-megyei kis falu, kb. 2600 lakosa van, és a külterületi gyerekekkel együtt 182 tanuló tanul nálunk. Két párhuzamos osztály van jelenleg, egyébként pedig mindenhol csak egy osztály működik. Az iskola tantervűlete olyan 20 körül van. Mindenki szakos, tehát nincsenek már képesítés nélküliek. Végülis én tanító vagyok, alsóban tanítunk hatan, de én felsőben is tanítok. Még a mostani igazgató-helyettesnél kezdtünk el dolgozni a helyi tanterven, aki nagyon kemény figura volt. Teamekbe osztott be minket, és nekünk kellett kiválasztani, illetve összehozni egy-egy helyi, hangsúlyozottan helyi tantervet. De általában mégis az volt a jellemző, hogy inkább átvettünk tanmeneteket. Ugyan voltunk páran, akik híve vagyunk annak, hogy jobb azért a helyi iskolára, a gyerekekre írogatni ezeket a dolgokat.

- És honnan vették át?

Én ahogy visszaemlékszem, szinte minden tárgyat máshonnan vettek át. Azt, ami itt hangsúlyos, a mozgóképet én a Koronánál megjelent tanári kézikönyv tantervéből vettem át, de eléggé átíródott. Maga a tárgy elvileg kapott egy órát, de az el is ment magyarra meg egyebekre –, úgyhogy a hetedik osztályban a második félévben nincsen rajz, hanem megkaptam 18 órát. Végül is nem önálló tárgyként, de fél évig csak média van, illetve a mozgókép mind a két helyen. És az osztályozás beleolvad a rajzba.

(Farkas Zsuzsanna, tanító, Általános Iskola, Tengelic)

- A magyarba építettük bele. De olyan kialakulatlan még ez az egész helyzet. Kérdezni kell valakit állandóan. Lehet, hogy ha kicsit önkritikusan magamba nézek, akkor lehet, hogy pont a művészeti nevelők nem elég erőszakosak, és valahogy az óraszámuk nekik alakult a legszerencsétlenebbül. Én úgy érzem, hogy nagyon kevés iskolában sikerült a művészeti tantárgyakból kellő mennyiségű órát kivívni. Közben a miniszter bejelenti, hogy ez így ahogy van, nem jó. Egyelőre a kutya nem kérdezett meg bennünket, és lassan eltelik egy év. És akkor azt halljuk, hogy változni fog a dolog, de bennünket, akik csináljuk, soha meg nem kérdezik. Amikor a tankönyvkiadókkal találkozunk, akkor ők is a változásról beszélnek, de ők is ugyanezt mondják, hogy nem tudnak semmit. Mindenki bizonytalan és áll és vár. Úgy érzem, hogy igazából el sem kezdtük. Ahogy beszélgetek a kollégákkal, meg máshol is, más iskolában, én azt látom, hogy a NAT-os osztályban is mindenki mindent úgy csinál, ahogy eddig. Ez így van az iskoláknak a 90%-ában.

(Otott Ildikó, szaktanár, Tabán Általános Iskola, Szeged)

- Pakson dolgozom az Energetikai Szakképzési Intézetben. 407 tanulónk van, egy épületben vagyunk egy energetikai főiskolával. Én magyartanár vagyok, magyar-népművelés szakos tanár. Rengeteg műszaki tárgy, szakmai tárgy van nálunk –, ugye a humán vonal az természetesen teljesen háttérben van. A mozgóképkultúra és médiaismeret bele van porlasztva a magyar nyelv és irodalomba. Két óra irodalom, egy óra nyelvtanunk van, kivéve egy osztályt ahol kommunikáció címen kap az ember grátisz óraszámot. Magyarán szólva ez a “nincs sehohsem” állapot. De ha ez azt jelenti, hogy ettől kezdve engem hagyni fognak ebben tevékenykedni, ez ennek a legitimizálását jelenti. Annak viszont nagyon nem örülök, hogy a másik négy vagy öt osztályban a mozgóképképzésre valójában nincsen lehetőség.

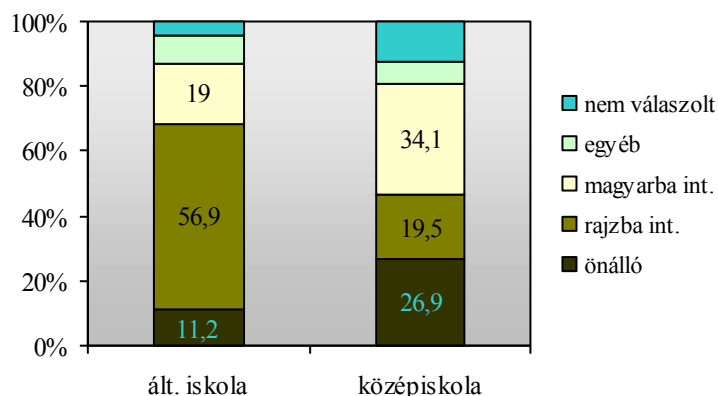
- Annak ellenére, hogy a NAT-ban ez minimumkövetelményként jelenik meg?

- Nem tudom, hogy ebből a beszélgetésből mi lesz, de ha ez elkerül a minisztériumba, akkor erre a kérdésre azt mondom, hogy ha-ha-ha. Ezt a NAT-ot ami van, ezt így az iskolák bojkottálják. Egyszerűen bele sem kezdtek, többé-kevésbé politikai okokból. Mindenki tudta, hogy itt választások lesznek, mindenki kívárt. Mondjuk a hetedikben kötelező táncra lépett elő, akkor ezt többnyire a rajzba beletették, aztán majd meglátjuk, és a tavaszi félévben majd elkezdődik ez a kurzus. Na most tavasszal sem fog semmi elkezdődni, mert ez így egy ilyen kipipálós dolog. És ez különösen igaz a középiskolákra, hogy ahova a NAT majd 2000-re fog odaérni: ej, ráérünk arra még.

(Patai Péter, szaktanár, Energetikai Szakközépiskola, Paks)

Az interjúk sora erősítheti azt a meggyőződést, hogy a NAT, sőt a helyi tantervek kialakítása sem határozta meg világosan az új műveltségterületek, így a mozgókép/médiaoktatás tényleges helyét és mértékét. A következő grafikon mutatja ugyan a terület elrendeződését a helyi tantervekben, mutat figyelere méltó tendenciákat, de ezúttal a számok mögött nincs, (és még nem is lehet) érvényes oktatási tapasztalat.

a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyi keretei

Kétszáz iskola helyi tanterveinek a mozgókép/média elrendezésére vonatkozó adatait feldolgozva pontosan látható, hogy

- az ált. iskolákban a “vizuális kultúra/mozgóképkultúra – integráció” a domináns (a 7/8. évfolyamokon a legtöbb helyi tantervben kialakított heti egyetlen órát figyelembe véve, *ez a modell csak “papíron” működik!*)
- a középiskola (a szakközépiskolákat és vegyes formációkban működő intézményeket is idesorolva) a magyar órákat inkább éreznék befogadó tárgynak
- az óraszámok körül zajló harcokat ismerve, *figyelemreméltóan magas az önálló tárgyként meghatározott mozgókép/média* –, főként a középiskolákban
- egyéb befogadó tárgyakra (pl. történelem, informatika) kevésbé gondoltak az iskolák
- a nem válaszolók viszonylag magas aránya – főként a középiskolákban – mutat a rendeletek ellenére is a *kiváráásra spekuláló iskolák* tömegére

A kerettantervekben kialakítandó tantárgyi és órakeretekre vonatkozó javaslatok áttekintése előtt foglalkozunk a terület kötelező minimumkövetelményeinek elsajátítására – a tanárok megítélése szerint – legalkalmasabbnak tűnő ÉLETKORI SZAKASSZAL.

MILYEN ÉLETKORBAN?

A KÖTELEZŐ MINIMUM ÉS AZ ÉRETTSÉGIRE FELKÉSZÍTŐ FAKULTÁCIÓ

Az Alaptanterv a 7-10. évfolyamot jelöli meg a tárgykörben előírt minimumkövetelmények teljesítésére. Ezzel a válaszadók 79.8 %-a egyet is ért, s a javaslatot csupán a kérdezettek 9%-a veti el. Néhány tanár az elképzelést módosítva hosszabb időszakra tágítaná, egyik-másik pedagógus két évfolyamra szűkítené a tárgy kötelező stúdiumait. A kollegák meglepő módon fel sem vetették az iskolába lépés időszakában szükséges médiaoktatás gondolatát –, noha talán éppen a kisiskolás korban sokkolja a gyerekeket a legdirektebb formában a média (a nemzetközi tapasztalatok szerint az elemi iskolában cross-curriculáris módon bevezetett médiaoktatás gyakran válik súlytalaná és technika-központúvá):

Ez a korosztály már elég érett a tananyag befogadására, viszont médiafogyasztási szokásaik talán még befolyásolhatók.

(Padányi B. Márton Róm. Kat. Gimn., Szakiskola és Ált. Isk., szaktanár, Veszprém)

A tantárgy ebben az életkorban komplexitásánál fogva alkalmas arra, hogy az emocionális és intellektuális szférát összekapcsolja

(Janus Pannonius Gimn. és Szak., szaktanár, Pécs)

Szívem, eszem és tapasztalataim szerint már legalább az 5-6. osztályban kötelezővé tenném

(Ált. Isk., szaktanár, Konyár)

Inkább a 16 éves korosztályhoz kapcsolnám a kötelező ismereteket – majd a 17-18 évesekhez az emelt szintű követelményeket
(Szent-Györgyi Albert Gimn. és Szk., igazgató-helyettes, Balassagyarmat)

Végig tanítani kellene. Sőt. Minden művészeti és szintetizáló társadalomismereti tárgy kiesik a nagyoknál

(Lovassy László Gimn., szaktanár, Veszprém)

A felsőbb osztályos tanuló értelmi szintje már elég fejlett ahhoz, hogy megértse a mozgóképkultúra és médiaismeret
meglehetősen bonyolult rendszerét, fogalomkörét

(Ált. Iskola, szaktanár, Tüskevár)

Lényegében nincs vita a megkérdozettek körében arról sem, hogy AZ ÉRETTSÉGI RENDELETI SZABÁLYOZÁSÁNAK LEHETŐVÉ KELL TENNIE A MOZGÓKÉP/MÉDIA **KÖTELEZŐEN VÁLASZTHATÓ ÉRETTSÉGIT** (90.3%), s az érettségire fakultációs formában a 11/12. évfolyamon kell felkészíteni az ezen a területen továbbtanulni szándékozó diákokat (85,7%).

- Természetesen, hiszen biztosítanunk kell szervezett formában és színvonalasan a felkészítést a felsőoktatás számára. A XXI. században a médiaipar/tudomány irányából hatalmas lesz a kereslet.

(Géza király közg. Szakk., szaktanár, Vác)

- A diákok számára a médiával kapcsolatos pályák nagyon vonzóak, azért a képzést igazoló érettségi bizonyítványra a továbbtanulás szempontjából feltétlenül szükség van

(Hajnóczy J. Kollégium, szaktanár, Pécs)

- Fakultációs formában elég ismeretet szerezhetnek a tanulók. Előnyt jelenthet a továbbtanulásnál. Eggyel több választási lehetőséget biztosít a diákoknak.

(Eötvös J. Szakképző Int., szaktanár, Berettyóújfalu)

- Nagyon szívesen választanák azok a diákok, akik humán pályára készülnek, mert mindig is az érettségi ötödik tárgyának a választásával voltak gondjai a humán érdeklődésű diákoknak. És amikor hallottak erről a lehetőségről, hogy mozgóképkultúra médiaismeret választhatnának esetleg, nagyon nagy örömmel fogadnák például jogi pályára menők, bölcsészkarra menők, művészeti szakközépiskolák.

(Batsányi János Gimn és szakk, Csongrád, szaktanár-szaktanácsadó)

- Az iskola profilját alapvetően meghatározhatja. Az intézményt népszerűbbé teheti.

(Madách Imre Gimn., szaktanár - szaktanácsadó, Salgótarján)

- Enélkül nincs értelme. Én úgy gondolom. Abban a pillanatban ki fogja golyózni a legtöbb szakközépiskola, ha nem szerepel a kötelező tárgyak között. Az én iskolám azon spekulál szakközépiskolaként, hogy azt mondja, a gyerek már azzal választott kötelezően választható érettségi tárgyat, hogy ebbe a típusú iskolába került. Tehát ő a matekon a magyaron meg a történelmen kívül azzal, hogy ebbe az iskolába jelentkezett, már ne nagyon dűskáljon itt ezekben az egyéb tárgyakban, mert hát akkor menjen gimnáziumba, és ott rajzból, bármiből kibontakozhat. Így viszont azzal, hogy idejött, tessék itt gépészetet, meg egyebet választani. Na most hogyha a passzusban benne van böcsülettel, hogy kérem szépen a gyerekek joga van választani, hogyha érettségizni megy, ettől kezdve nem lehet középiskola az, aki ilyet nem bír biztosítani.

(Energetikai Szakképző Intézet, szaktanár, Paks)

Erős támogatottságot élvez az *érettségi követelmények elsajátításához önálló tantárgyi keretben* a 7-10 évfolyamon teljesítendő 144, ill. a 11-12. évfolyamokon teljesítendő további 144 tanóra (pl. heti 1, majd heti két óra) előírására vonatkozó javaslat is (82%).

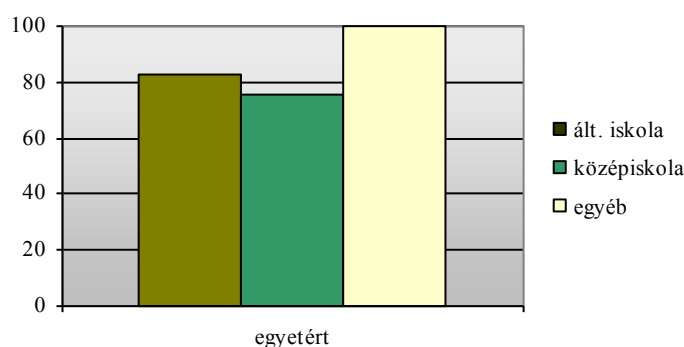
TANÁRI KOMPETENCIA – TANÁRTOVÁBBKÉPZÉS ÉS SZAKOS ILL. SZAKOSÍTÓ DIPLOMA

Egyértelmű, hogy a mozgóképkultúra-és médiaismeret bevezetését a szakképzett pedagógusok alacsony száma nehezíti meg a leginkább. Az EGYETEMI ILL. FŐISKOLAI SZAKOK és főként a SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZŐ SZAKOK indításának következtében (pl. ELTE BTK filmelmélet és pedagógia A-szak és továbbképző szak, BDTF, EKTF szakirányú továbbképző szak, PPTE kommunikáció szak) –, néhány éven belül A TÁRGYAT DIPLOMÁS TANÁROK OKTATHATJÁK azokban az iskolákban, ahol érettségire készítik fel a diákokat.

A kötelező minimum oktatásához szükséges tanári felkészültség megszerzésére azonban belátható időn belül AZ EGYETLEN REÁLIS LEHETŐSÉG A MIN. 120 ÓRÁBAN ELVÉGZENDŐ TANUSÍTVÁNYOS TANÁR-TOVÁBBKÉPZÉSI FORMA LESZ. A kérdőívben a következő kérdésre adott válaszok mentén vizsgáltuk a tanári kompetencia megszerzésére szolgáló javaslat elfogadottságát:

Egyetért-e azzal, hogy a rendeleti szabályozás írja elő, hogy a kötelező mozgóképkultúra-és médiaismereti oktatáshoz min. 120 órányi akkreditált tanári továbbképzés elvégzése szükséges (a rendelet hatályba lépésétől számított öt éven belül), míg az önálló tantárgyi formában történő oktatás feltétele a felsőfokú szakos vagy szakosító diploma (szintén a rendelet hatályba lépésétől számított öt éven belül)?

A válaszok statisztikai megoszlása azt mutatja, hogy a kollegák ma már világosan látják, hogy a terület oktatására nem vállalkozhatnak kizárólag az alapdiploma adta felkészüléssel. (Különösen egyértelmű, teljeskörű a javaslat támogatása a szaktanácsadók körében).

Idézzünk fel néhány indoklást:

Bizonyos keretek között lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy egyes pedagógusok konzultációs rendszerben szakvizsgát tehessenek.

(Jedlik Ányos Gimnázium, szaktanár, Budapest)

Ellenzem. Egy már diplomával rendelkező tanár központi irányelvek útmutatásával maga is fel tud készülni.

(JATE Ságvári E. Gyak. Gimn., szaktanár, Szeged)

Csak így látom biztosítva a szükséges szakmai színvonalat, amire különösen szükség van ahhoz, hogy legyőzhető legyen az új tantárggyal szembeni kezdeti bizalmatlanság vagy ellenállás. A tanár személyének, felkészültségének fontos szerepe van a mozgóképkultúra népszerűsítésében.

(Gábor Dénes Szakk. és Gimnázium, szaktanár, Szeged)

Szükség van központi szabályozásra, mert az igazgatók hajlamosak arra bízni, akinek nincs meg a kötelező óraszám

(Megyei Pedagógiai Intézet, szaktanácsadó, Veszprém)

A mozgóképkultúra és médiaismeret szakanyaga, formanyelve „működése” nem hasonlít más szaktárgyakéhoz, tanítani csak az tudja, aki maga is ismeri.

(Lónyay Menyhért Ált. Iskola., szaktanár, Tuzsér)

AMI DÖNTÉSHOZÓT, ISKOLAVEZETŐT ÉS PEDAGÓGUST A LEGJOBBAN FOGLALKOZTATJA: MI LEGYEN KÖTELEZŐ MINIMUM OKTATÁSHOZ SZÜKSÉGES TANTÁRGYI KERETEKSEL ÉS AZ ÓRASZÁMOKKAL?

Mielőtt a vizsgálat adataira, az interjúkban elhangzottak értelmezésére és a mindezekből adódó következtetések megfogalmazására rátérnénk, három lényeges szempontot kell kiemelnünk:

a mozgóképkultúra-és médiaismeret minimális követelményeinek teljesítésére felkészítő rendszeres stúdiumok ÖSSZ-ÓRASZÁMÁNAK A MINIMUMA 80 TANÓRA (tegyük hozzá, hogy ez a mérték nem éri el az iskolapadban eltöltendő idő 1 százalékát sem)

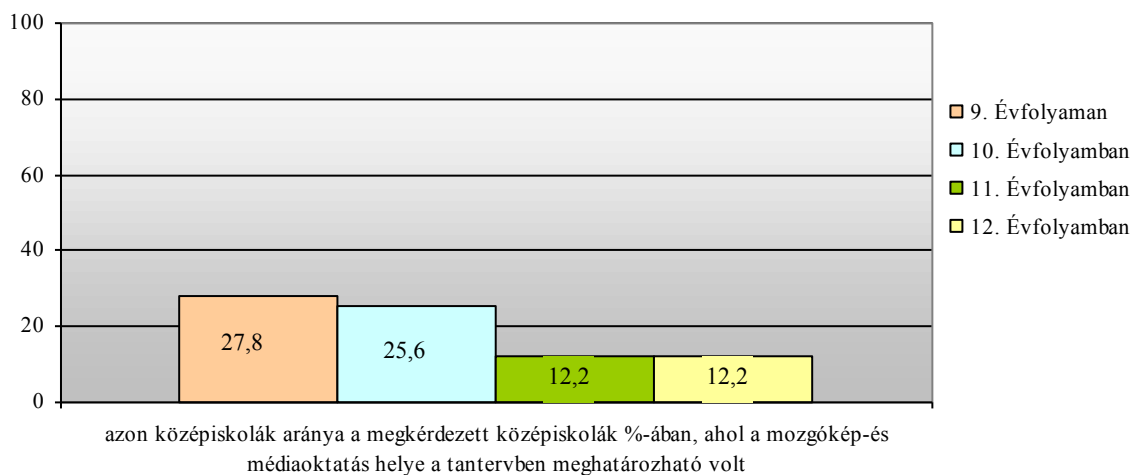
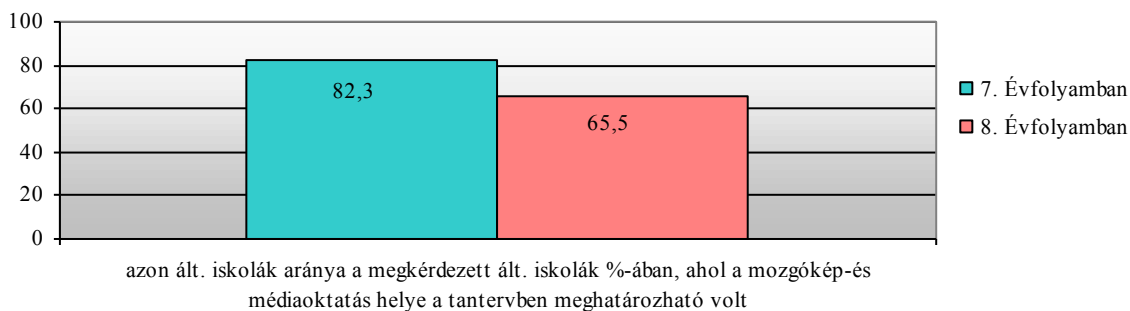
még a műveltségi területek iskolai prezentációjára fordítandó időmennyiség NAT által javasolt, %-os megoszlása is lehetővé teszi a szóban forgó 7-10. évfolyamokon ennek a 80 órának a mozgókép/médiaoktatásra fordítását

a hagyományos tantárgyak órakeretének további fenntartása és az óraszámok csökkentésre vonatkozó, a diákok terhelését mérséklő elképzelések együttes megvalósulása elméletileg is kizárná, hogy a magyar iskola bármit és bármikor módosíthasson az oktatandó tartalmak és a fejlesztendő képességek évtizedekkel ezelőtt kialakult szerkezetén!

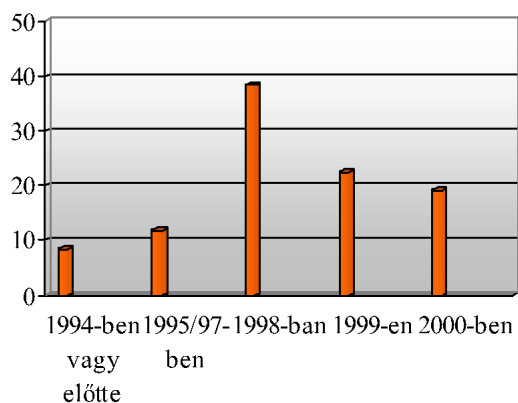
Másképpen fogalmazva: az új műveltségi tartalmak kizárólag az oktatásirányítás egyértelmű szándékával, a kerettantervekben definált helyen és mértékben jelenhetnek meg.

Mit mutatnak ehhez képest a helyi tantervek alapján regisztrálható órakeretek? Vajon milyen módon határozta meg az iskola *külső instrukció, rendeleti szabályzás nélkül*, a NAT követelményrendszeréhez igazodva, a terület oktatására fordítandó időt?

Mint az alábbi grafikonokból azonnal kitűnik, **AZ ISKOLÁK TEKINTÉLYES RÉSZÉ A MOZGÓKÉPKULTÚRA-ÉS MÉDIAISMERET TANÍTÁSÁT a helyi tantervben NEM HATÁROZTA MEG ÉRTÉKELHETŐ MÓDON:**

Az adatok szerint tehát az általános iskolák egyharmada, míg a középiskolák háromnegyede(!) formálisan, (vagy még úgy sem) építette be valós tantervébe az Alaptanterv egyik nevesített részterületét. Másfelől viszont semmi meglepő nincs ebben, hiszen a terület oktatását az alábbiak szerint, a legtöbb intézményben éppen csak megkezdte, vagy még csak tervezik:

Míg az általános iskolákban a 7. ÉVFOLYAMON

a válaszadók	69,2%-a	10 ≤ órát
	16,7%-a	11-17órát, míg
	14,1%-a	≥18 órát

kíván ÉVENTE a terület oktatásra fordítani (s hasonló órakeretekkel találkozunk a 8. évfolyamon is) –, a középiskoláknál statisztikailag kevésbé értékelhető a minta, olyan kevés iskolában van az 1998/99-es tanév közepén értékelhető tantervi elképzelés.

A keresztábrából az is egyértelműen kitűnik, hogy éppen azok az évi 10 tanórát el nem érő mozgókép-és médiaoktatást tervező iskolák, ahol a többnyire heti egy órával rendelkező vizuális kultúra órakeretébe “gyömöszölték” a területet. EZ A MODELL TEHÁT MŰKÖDÉSKÉPTELEN, MIND A KÉT TERÜLET OKTATÁSÁT HITELTELENÍTŐ, HASZNÁLHATALAN VÁLTOZAT!

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a kollegák hogyan fogadják a 7-8. évfolyamon a vizuális kultúrával, 9-10. évfolyamon pedig részben a magyarral, részben a történelemmel integrált, ún. *moduláris oktatást*. Ezt a változatot a megkérdezettek fele akkor támogatná “ha már semmiféle más megoldás nincs”. Ugyanennyien azonban kifejezetten “védhetetlenek” tartották, és elvetették a felvetést.

A MEGOLDÁSI JAVASLAT KÖRVONALAI

- Az Oktatási Minisztériumnak látnia kell, hogy itt már valóban egy új tantárgyra lenne szükség, amely nem értelmezhető más tárgyak órakeretén belül. S EZ NEM LEHETETLEN A KERETTANTERVEK MEGVALÓSÍTÁSA ESETÉN. Talán meglepő, de én magyar-történelem szakosként úgy látom, hogy a mozgókép-és médiaoktatás nélkül hiába próbáljuk a magyar órák, a rajz vagy a történelemórák hatékonyságát növelni.

(Fábiánné Szenczi Ibolya, Batsányi Jánosgimnázium és szakközépiskola, Csongrád)

- Most kerettantervről beszélnek. Szerintem a kerettanterv ellen, ha egyetlen tantervről volna szó, harcolni kellene az utolsó vérünkig. Az egy tollvonással vágná keresztbe mindazt, amit itt százezer ember csinált egy évtizeden át, mert az nem más, mint a központi oktatásirányítás. Ha ellenben több választható kerettanterv lesz, azzal esetleg egyet tudok majd érteni.

- S ha mégis az a szükségállapot áll fenn, hogy egyetlen kerettantervbe kell beleférni a mozgóképpoktatásnak?

- Szükségállapotra nincs okos megoldás. Ha a létező legrosszabb jön létre, iskolatípusonkénti egy kötelező tanterv, én azt mondom, hogy ebben nem erkölcsös részt venni.

(Földesné Hartmann Ibolya, Deák Ferenc Gimnázium, Budapest, magyar szakos)

- A legegyszerűbb megoldás, hogy azt mondjuk, hogy a 7-10. évfolyamokon lesz egy fix órakeret, amit minden iskolának kötelező betervezni. Olyan sáv-óra gondolkodik, amit a tanári rotáció alapján tudunk megtartani a NAT-ban megjelenő új területeken. Vagyis ez nem a fakultációs órák órakerete, tehát nem a választható, amit kiosztottak az ilyen és olyan tárgyak között, EZ A VÉDETT ÓRAKERET AZ ÚJ TERÜLETEKÉ.

(Patai Péter, magyar-népművelés szakos tanár, Energetikai Szakképzési Intézet, Paks)

Mindennek alapján a kutatás, a médiaoktatás külföldi gyakorlata és másfél évtizedes előkészítő munka alapján az alábbi javaslatot fogalmazhatjuk meg az oktatásirányítás számára a mozgókép-és médiaoktatás bevezetésére vonatkozóan:

ELŐTERJESZTÉS

1. Szükség van a kötelező formában bevezetésre kész mozgókép-és médiaoktatásra
2. Rendeleti úton nem vona helyes ezt a területet mereven integrálni más tantárgyakba, ám amennyiben az elfogadásra kerülő kerettantervek egyike-másika garantálja a szükséges minimális óraszámot (a 7-10 évfolyamon összesen a 80 tanórát), úgy ezt a megoldást nem célszerű teljesen kizárni
3. **A KÖTELEZŐ MINIMUM OKTATÁSHOZ SZÜKSÉGES ÓRAKERETET – MÁS ÚJ TANTÁRGYAKKAL EGYÜTT**, s az oktatási törvény módosítását követően hatályba lépő kerettantervekben előírt mértékben – **EGY VÉDETT, A 7-10. ÉVFOLYAMOKON HETI 1.5-2 TANÓRÁT LEFOGLALÓ ÓRASÁVBAN** lehet a legjobb határfokkal, és a hagyományos tantárgyak számára a leginkább elfogadható módon szabályozni
4. Az új tantárgyak kötelező oktatására szolgáló védett órakeretben tömbösített módon – két-három hónapos ciklusokban – követik egymást az új területek a tanév során: így módon egy képzett pedagógus akár több iskolában is megtarthatja a mozgókép-és médiaórákat: ez a megoldás a képzés és továbbképzés korlátozott kapacitása miatt, de a költségkímélés okán is célszerű
5. A mozgókép-és médiaismeret lépjen a kötelezően választható érettségi tárgyak sorába
6. Az érettségire felkészítő oktatáshoz szükséges tanári képzettség feltételeként elengedhetetlen a szakos diploma megszerzése
7. A kötelező minimumszint elérésére felkészítő mozgókép-és médiaoktatáshoz előírt tanári kompetencia a min. 120 órás akkreditált tanúsítványos tanár-továbbképzésben is megszerezhető legyen
8. Amennyiben a NAT módosításával nem egyértelmű a kerettantervekben megjelenő új tantárgyak köre, a mellékletben csatolt pontozásos kritériumrendszert javasoljuk a tantárgyi kör meghatározására

Országos Közoktatási Intézet
mozgókép-és médiaoktatás innovációs projekt
Hartai László Jakab György

Budapest, 1999. február 15.